

182. Porcsalma, Református templom (KÖH 36273)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) **Kő**

A templom szigeteléséhez és felújítási munkálataihoz kapcsolódóan 2012 őszén–2013 telén és tavaszán több ütemben végeztünk részleges régészeti feltárást és falkutatást. Ez utóbbi során megtaláltuk a hajó D-i oldalán a befalazott bejáratot, a Ny-i oldalon egy befalazást regisztráltunk, valamint fényt derítettünk arra, hogy a templom É-i oldalán egy köpenyfalazás húzódik.

Az ásatás során tisztáztuk a középkori templom eredeti méreteit, beleértve a szentély alakját és kiterjedését. Két, korábban elbontott kriptá maradványait regisztráltuk a diadalív-alapozások Ny-i oldalán. Kutatóárrakkal tisztáztuk az elbontott sekrestye maradványait. Napvilágra hoztuk a 19. századi átépítés előtti szószekealapozást. A kutatások révén jelentősen bővültek ismereteink a templom középkori építéstörténetével kapcsolatban.

JAKAB ATTILA

183. Porrogszentkirály, Cserháti-dűlő IV. (KÖH 55090)

(Somogy megye) **U, Kő**

A Csurgói kistérségben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárást 2013. június 25.–június 27. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A terület sávós bejárása a tervezett nyomvonal tengelyétől 50-50 méteres sávban történt, mely összesen 19 régészeti lelőhelyet érintett. A vizsgált szakaszok mezőgazdasági művelés alatt álló területein változó feltételekkel és eredményességgel lehetett a terepbejárást elvégezni.

A Csurgóról Porrogszentkirály felé vivő út É-i oldalán, az Avas-pusztára vezető úttal szemben, attól kezdődően NyÉNy-i irányban levő kukoricatáblában középső neolitik (DVK) és középkori kerámiatöredékeket találtunk, melyek a nyilvántartott régészeti lelőhely folytatásának tekinthetők. Ezek alapján a lelőhely D-i irányban a korábban ismerthez képest bővült.

Munkatársak: Skriba-Nagy Mónika régész, Faiszt Szabina, Skriba Pál és Vágusz Anina régésztechnikusok.

TOKAI ZITA MÁRIA

184. Pósfá határa

(Vas megye) **Ő, B, Ró, Ka, Á**

Az M86 gyorsforgalmi út Szeleste–Csorna közötti szakaszának Vas megyét érintő nyomvonalán, a település határában az alábbi lelőhelyeket kutattuk.

Almás-alja I. (KÖH 67185): 2012 márciusában terepbejárást végeztünk az ismert lelőhely területén, melynek során egy jellegtelenséget és néhány Árpád-kori kerámiatöredéket találtunk.

A 2012. november 15.–29. között végzett próbafeltárást 66 régészeti objektum előkerülését eredményezte. A legkorábbi időszakot a kora bronzkor jelentette, melyet egy leletgazdag gödör, valamint egy kevés leletet tartalmazó kút reprezentált. A lelőhely egész területén az Árpád-kori objektumok voltak többségben, melyek különösen a lelőhely Ny-i részén, a földút két oldalán sűrűsödtek. Több É–D-i irányú szélesebb árok, gödrök, oszlophelyek és egy kis méretű, földbe mélyített épület is előkerült. Utóbbiban nagyobb mennyiségű kerámiát, vaskést, mészkőgyöngyöt, valamint néhány másodlagosan felhasznált *tegula-* és *imbrectöredéket* találtunk.

2013. március 27. és május 13. között megelőző feltárást végeztünk a lelőhelyen, melynek során összesen 138 régészeti korú objektumot tártunk fel. A próbafeltárások eredményeivel összhangban az Árpád-kori objektumok voltak túlsúlyban, azonban a korábban már megismert kora bronzkori jelenségek mellett római kori emlékeket is találtunk.

A bronzkort elsősorban kerek gödrök és vermek képviselték, melyekből kerámia és állatsont került elő, de valószínűleg a bronzkorhoz köthető a KE 86 sz., kerek gödörben megtalált melléklet nélküli csontvázas temetkezés is.

A KE 171 késő római kori oszlopszerkezetes lakóház a terület K-i részén, a próbafeltáráskor negatív árok mellett került felszínre.

A gazdag Árpád-kori leletanyaggal bíró objektumok közül kiténik a KE 90, félig földbe mélyített, lépcsős lejárátú épület és a KE 201 tárolóverem, melynek betöltésében fazekak töredékei mellett egy ép vaskulesot is találtunk.

HORNOK PÉTER – PAP ILDIKÓ KATALIN

Vasút mellett, Almás-alja II. (KÖH 42629): A Pósfá és Szeleste települések határán átnyúló régészeti lelőhely feltárása 2013. május 8. és július 10. között folyt. A nagy kiterjedésű, három korábbi lelőhely összevonásával keletkezett régészeti lelőhely egy a 159 méter szintvonal által határolt platon és annak K-i, lankás lejtőjén helyezkedik el, nagyjából a Kőrös-patak mai vonalát követve. Ny-ról a Béresdombi-árok körzete, K-ről a Kőrös-patak hajdani meandere határolja. A Mladoniczki Réka által 2012 novemberében végzett próbafeltárást⁵⁷ a nyomvonal által érintett területen négy elkülöníthető intenzívebb jelenségcsoportot állapított meg, melyek egy része Szeleste, más része Pósfá község közigazgatási határain belül található.

Szeleste határában a próbafeltárást során rézkori települési objektumok és két bizonytalan korú, bolygatott temetkezés vált ismertté. A megelőző feltárást alkalmával 248 objektumot bontottunk ki, melyek közül 138 rézkori településhez, 110 egy kora népvándorlás kori germán temetőhöz tartozik.⁵⁸

Pósfá határában a próbafeltárást alkalmával őskori gödrök és egy több tűzhelyet is magában foglaló gödörkomplexum mellett a 9–10. századi település intenzív részét sikerült megfogni; itt 2012-ben 4 alig földbe mélyített, 6 oszlophelyes épület maradványa, kutak és tárolóvermek kerültek elő, melyekből római téglatöredékek és hullámvonalköteggel, vonalköteggel díszített fazekak töredékei származnak.

A 2013-as feltárások során az őskort mindössze egy szórványként előkerült, finoman retusált, háromszög alakú kova nyílhegy képviselte. A feltárt 336 objektum nagy része lelet nélküli oszlophely volt, melyek elsősorban a Karoling településhez köthetők. Ezek mellett 2 ÉNy–DK-i tájolású, 6×4,3–4,6 m-es, 8 oszlophelyes, alig földbe mélyített épület járószint alatti rétegeit, egy 6 oszlophelyes, 3,4×2,7 m-es belvilágú, szintén alig földbe mélyedő épület maradványait, valamint egy kisebb oszlopszerkezetes, valószínűleg földfelszíni építmény oszlophelyeit sikerült megfigyelni. Tűzhely nyomaira a járószint hiánya miatt egy esetben sem bukkantunk. Két szabályos, téglalap alakú gödör esetében feltételezhető, hogy lakhatásra vagy munkatérként szolgálhattak. A szórt szerkezetű települést nem tagolták árkok.

57 RKM 2012, 83–84.

58 Lásd: Szeleste, Vasút mellett (KÖH 67187), a jelen kötet 117. oldalán!

A település leletanyaga a korszakban megszokott módon csekély számú, azonban a jellegzetes, kézi korongolt, főképp tagolatlan peremű és helyenként hullámvonalalköteggel díszített edénytöredékek, illetve a nagy méretű hálónehézékek töredékei kétségtelenné teszik a településrészlet datálását. Az objektumokban – szintén a korszak más telepeire jellemzően – nagyobb mennyiségben voltak főlhamozva római építőtéglák és *tegula*-töredékek. Az előkerült vassalalok tanúsága szerint az itt lakók fémfeldolgozással is foglalkoztak.

A pósfai határrész feltárásában munkatársként közreműködött Hornok Péter régész. Az ásatáson részt vettek Keresztes Noémi Ninetta és Litauszki Zoltán (SZTE) régészhallgatók.

PAP ILDIKÓ KATALIN

185. Pölöskefő, Berek (KÖH 84579)

(Zala megye) Kk

A Nagykanizsai és a Letenyi kistérségekben a szélessávú optikai körzethálózat fejlesztéséhez készült előzetes régészeti dokumentáció részét képező terepbejárást 2013. június 17.–július 3. között végezték el az MNM NÖK munkatársai. A vizsgálat a tervezett nyomvonal tengelyétől mintegy 50–50 m széles sávban történt, mely 69 régészeti lelőhelyet érintett.

Ennek során Pölöskefő és Gelse között, a Principális-csatorna Ny-i partjától mintegy 130 m-re, a 7529 j. út É-i oldalán, 0,5–0,6 m magas kukoricásban, viszonylag jó megfigyelési körülmények között késő középkori kerámiatöredékek jelentek meg. Ezek egy új, korábban ismeretlen régészeti lelőhelyre utalnak.

Munkatársak: Skriba-Nagy Mónika régész, Skriba Pál és Vágus Anina régésztechnikusok.

TOKAI ZITA MÁRIA

Püspökladány, Görepart, Derítő (KÖH 75915)

(Hajdú-Bihar megye)

A lelőhelyen 2013–2014-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2014. év jelentései között.

186. Rád határa (Pest megye) Ó, Á, I

A Magyar–szlovák DNA 800 gázszállító tranzit vezeték fektetési munkálatai során a szentendrei múzeum munkatársai megelőző régészeti feltárásokat végeztek és a teljes nyomvonalon szakfelügyeletet biztosítottak. Rád határában az alábbi lelőhelyek kutatását végezték.

Bakonyok (KÖH 85843): A nyomvonal humuszolása során a községtől Ny-ra, a Bakonyok dombtető K-i lábánál egy kétosztatú árok került elő. Az objektumban régészeti leletanyag nem volt, de szerkezete és betöltése alapján biztos, hogy emberi kéz alkotta jelenség.

Cseke-Szitnya (MRT 9. k., 25/44. lh., KÖH 11362): A községtől D-re, a Burgundia-völgyre enyhén lejtő domboldal alsó részén fekszik a lelőhely. A nyomvonal – az elsődleges kutatások alapján – nem érintette, de a teljes humuszoláskor több objektum feltárta is előkerült. A feltárást 2013 novemberében

végeztük el. A munkálatok során 1 gödör, 2 külső kemence és 3 földbe mélyített ház került elő. Kiemelendő, hogy mindhárom házban megtaláltuk a kőből épített kemencét, illetve egyben a letapasztott járószint is megfigyelhető volt. A gödörből őskori, a 3 házból nagy mennyiségű Árpád-kori kerámiaanyag és állatsont került elő.

FARKAS ZOLTÁN

187. Rásonysápberencs, Szőlő-Alja (KÖH 84781)

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Szk, Ge, A, H?, Á?

2013. április 9-én terepbejárást végeztek a Herman Ottó Múzeum régészei a település határában, a Vasonca-patakon létesítendő záportároló beruházáshoz kapcsolódóan. A terepbejárást során nagy mennyiségű késő bronzkori kerámiatöredék mellett előkerült egy díszített bronz karperec is. Április 11-én megtaláltuk azt a bronzkincset is, amelyből az említett bronzkarika a mezőgazdasági művelés során kimozdult. A bronzkincset összesen 3 lándzsa és 10 díszített bronz karperec alkotta. A 3 lándzsa szabályos rendben, a karperecek pedig eredetileg ezek közvetlen közelében helyezkedtek el. A bronzkincs egy valamikori településen belül, annak legmagasabb pontján, egy kisebb domb tetején lett elrejtve.

KALLI ANDRÁS

2013. október 24.–november 4. között régészeti megfigyelést végeztünk a záportároló kivitelezési munkái során. A munka keretében a gáttalp teljes területén, 6786 m²-en biztosítottuk a beruházási mélységben a tükörfelület kialakításának régészeti felügyeletét, melyből 5519 m² terület bizonyult pozitívnak. Az elvégzett munka nem érintette a tervezett árapasztó csatorna és a bekötőút területét, azonban ezek felszínén is gyűjtöttünk leleteket.

A megfigyelés során 210 régészeti jelenséget találtunk, melyek a középső neolitikumból (tiszdobi csoport), a késő bronzkorból (pilinyi kultúra), a szkíta korból, a római császárkorból (germán közösség), valamint a késő avar korból, esetleg a honfoglalás korából és az Árpád-korból származnak. Az előkerült objektumokról foltdokumentációt (fotó, mérés) készítettünk. A gáttalp területén, valamint a kitermelt földben Bacskai István több fémtárgyat is gyűjtött, melyek közül a legjelentősebbek egy késő bronzkori bronzsarló, egy római császárkori bronzfibula, egy ezüstpénz (I. Hadrianus dénár, 134–138, HADRIANUS AVG COS III PP és SALUS AVG felirattal), egy avar kori bronzcsat, egy honfoglalás kori pávás ezüstcsüngő, vas nyílhegyek, egy honfoglalás kori(?) ólomkereszt, egy Árpád-kori vasosztóke, valamint egy vassarkantyú.

Munkatársak: Galkó József, Gregóczi Gergő, Páll Gergely.

CSENGERI PIROSKA – L. HAJDÚ MELINDA – HORVÁTH ANTÓNIA

188. Regöly, Váralja utca (KÖH 87347)

(Tolna megye) A

A Gárdonyi, Kereszt, Kossuth és Váralja utcákban a 0,4 kV-os átépítéshez kapcsolódóan végeztem villanyoszlopok cseréjének felügyeletét. Régészeti megfigyelést egyetlen helyen tudtam tenni, de a rendkívüli hóhelyzet és a kivitelező mulasztása folytán az oszlop helyének kiásásánál nem voltam jelen.